

Bankensector Reorganisaties

Financiële sector is nu te groot

Cor de Horde
Amsterdam

De ontslaggolf bij banken is voor de betrokkenen een ramp, maar voor de economie een zege, blijkt uit studies van het IMF en de BIS.

Eerst waren er de logische ingrepen. De fusie van Postbank en ING Bank Nederland, al voor de crisis aangekondigd, kostte 2500 banen. Iets later moesten ABN Amro en Fortis Bank Nederland samengaan. Dubbele functies werden geschrapt, 6500 fte's verdwenen van de loonlijst.

Toen werd het grimmiger. In 2009 moest ING ingrijpen. Vorig jaar kondigden alle grote banken een nieuwe reorganisatieronde aan en dit jaar werden die reorganisaties in veel gevallen nog eens aangescherpt, ook bij kleinere banken.

Een schijnbaar permanente krimp van de sector, zo ervaren veel werknemers de ontwikkelingen. Misschien is het nog waar ook. Dat is allemaal heel naar voor wie bij een bank of verzekeraar werkt, maar de vraag is of het ook zo erg is voor de rest van de economie.

Lange tijd schreef de economische theorie dat een financiële sector bijdraagt aan meer efficiëntie in de economie als geheel. Een bank verplaatst geld van mensen die het overhebben naar mensen die het nuttig kunnen besteden en verplaatst risico's naar wie ze het best kan dragen. Een nuttige sector dus, die niet groot genoeg kan zijn. Er waren wel wat onderzoeken die daar kanttekeningen bij plaatsten, maar die kregen tot voor kort niet veel aandacht.

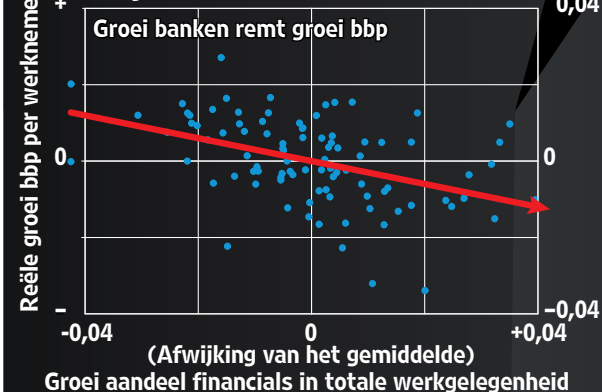
Politici en toezichthouders vonden een grote sector prachtig. Amsterdamse burgemeesters keken met instemming naar de groei van de Zuidas. Allemaal schone en goedbetaalde werkgelegenheid. In Europa was verantwoordelijk commissaris Charlie McCreevy (2004-2010) bepaald geen voorstander van meer regels. In 2003, toen hij nog minister van financiën in Ierland was, kwam hij met maatregelen 'om wat nu al een sleutelsector is (de banken, red.), verder te promoten'.

Dichter bij huis was president Nout Wellink van de Nederlandse Bank ook niet vies van een grote financiële sector. Nog in 2009 zei hij dat 'gemiddeld, over een langere termijn, er meer economische groei is in landen met een grotere financiële sector'. Al plaatste hij wel de kanttekening — het was het jaar na Lehman — dat hij 'zelf niet denkt dat de economische groei altijd toeneemt door een grotere bankensector'.

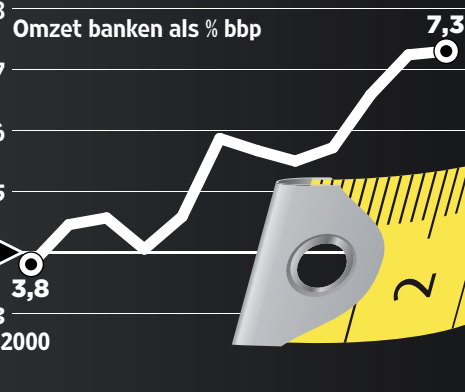
Die laatste opmerking krijgt steeds meer aandacht. Twee vooraanstaande instituten plaatsten dit jaar openlijk vraagtekens bij de huidige omvang van de financiële sector: het Internationaal Monetair

Afslanken
Financiële sector in Nederland is te groot volgens BIS en Vallstein

Drijfanker

Waterhoofd

Fonds (IMF) en de Bank voor Internationale Betalingen (BIS), ook wel de bank der centrale banken genoemd. Beide komen met studies die aantonen dat het weliswaar goed is om banken en dergelijke te hebben, maar dat het er niet te veel moeten zijn. Zoals de auteurs Stephen Cecchetti en Enisse Kharroubi zelf schrijven in hun BIS-rapport: 'Net als bij zo veel dingen in het leven kun je ook bij financiën te veel van het goede hebben.'

Nederland heeft enorme pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen en banken. Van de totale productie (bbp) komt 7% uit de financiële sector. Dat werd lang gezien als iets prachtigs: banken, verzekeraars en vermogensbeheerders dragen flink bij aan het nationale inkomen. Maar in de nieuwe studies wordt de redenering bijna omgedraaid: 7% van al-

les wat we verdienen is nodig om geld heen en weer te schuiven.

De gedachte is dat te veel schaars talent naar de financiële sector gaat. Die biedt enorme salarissen. Onlangs rekende Andrew Haldane, directeur finan-

Topsalaris
Baas Amerikaanse grootbank verdiende in 2007 500 keer het gemiddelde gezinsinkomen

Rem
Hoe meer groei in de financiële sector, hoe trager de groei van de economie

ciële stabiliteit van de Britse centrale bank, het eens voor. 'In 1989 verdienden de bazen van de grootste Amerikaanse banken honderd keer het gemiddelde inkomen van een huishouden. Dat is al enorm. In 2007 is dat opgelopen naar een factor vijfhonderd.'

Volgens critici zijn die salarissen mede mogelijk doordat overheden impliciet garant staan voor vooral banken. Daardoor kunnen ze goedkoper geld aantrekken dan zonder garantie. Haldane schat dat de sector op deze manier jaarlijks honderden miljarden toucheert.

Tegelijk is het moeilijk om zelf een concurrerende bank te beginnen. Een reeks technische en juridische eisen, en de moeilijkheden die bestaande klanten hebben om over te stappen, veroorzaken wat economen een 'hoge toetredingsdrempel' noemen.

Het is enerzijds fijn dat zo veel mensen een mooie baan konden vinden. Maar talent is schaars, en hersenen die worden ingezet om een derivatenportefeuille te beheren, kunnen niet worden ingezet om nieuwe uitvindingen te doen. Om het met Cecchetti en Enisse te zeggen: 'Het resultaat is dat mensen die wetenschapper hadden kunnen worden, die in een ander tijdperk droomden van het genezen van kanker of vliegen naar Mars, er in deze tijd van dromen hedgefondsmanager te worden.'

De BIS-economen hebben gekeken naar het verband tussen de omvang van de financiële sector en de groei van de toegevoegde waarde per werknemer in ontwikkelde landen (de Oeso-landen). Wat blijkt: als te weinig mensen in de financiële sector werken, is de groei niet optimaal. Maar als er te veel werken, evenmin. Conclusie: als meer dan 3,5% van de werkbare bevolking in de financiële sector werkt, is dat een rem voor de economische groei.

De economen hebben het ook op een andere manier bekeken: als de financiële sector snel groeit, groeit dan ook de economie? Daarbij keken ze alleen naar ontwikkelde landen. Het resultaat van dit onderzoek is overduidelijk: nee, integendeel. Hoe sneller de werkgelegenheid in deze sector groeit, hoe trager de economie groeit.

De studie van het IMF kijkt niet zozeer naar het aantal mensen dat in de sector werkt, maar naar de hoeveelheid uitstaande schuld. Dat is een indirecte manier om iets over de omvang van de sector te zeggen. Net zoals banken op zichzelf nuttige instituten zijn, is ook schuld een nuttige uitvinding. Mensen met goede ideeën maar zonder geld kunnen hun dromen nooit realiseren als er geen kredieten bestaan. Maar vanaf een zeker punt zijn de schulden te hoog en dragen ze niet bij aan de groei. Dan vormen ze juist een rem.

De IMF-studie van Jean-Louis Arcand, Enrico Berkes en Ugo Panizza stelt dat een totale particuliere schuld van meer dan 80 à 100% van het bnp slecht is voor de groei. Een eerdere studie van de BIS komt tot een soortgelijke conclusie.

Hugo van Wijk kijkt er nuchterder naar. Zijn bureau, Vallstein, heeft gewone bedrijven als klant, die vinden dat ze te veel betalen voor bankdiensten. Om te kijken of ze gelijk hebben, heeft hij de omzetcijfers van de grote banken in de wereld afgezet tegen het wereld-bnp. Uit deze 'Vallstein Benchmark' blijkt dat banken ook in 2011 goed waren voor meer dan 7% van de wereldeconomie, crisis of geen crisis. Van Wijk: 'Een gezond niveau lijkt me 4%.'

Hij verwijst naar de Amerikaanse econoom Paul Krugman, die hetzelfde percentage nastreeft. Die zei het in 2009 al: 'De sector is gewoon te groot.'

PM / Bron BIS en Vallstein ©fdl